

apud multos avidum lucri, qui ad rem faciendam curare morbos malit, quam ad eosdem sanandos.

Conclusio. Malè haberetur civis, qui civi alteri perniciem machinatus fuisset; quo haberi loco debet, qui toti civitati exitium meditatus est?

ORATIO.

Etsi, Judices integerrimi, videri quibusdam possum aut temerarius aut invidus, qui hominem, quem putant de Republ. nostra bene meritum, accusare aggrediar; tamen vel si mihi tam iniqua suspicio subcunda sit, plus apud me publicæ utilitatis ratio valebit; quam vulgi opinio.

Equidem non sum ego, Judices, tam iniquus rerum astimator, aut tam detractor alienæ famæ, ut disparem gratissimam huic civitati Melampi industriam atque operam existisse. Fecisse visus est ad hunc usque diem, quod studiosi Medici, & rerum nostrarum cupidi officium postulabat. At hodierni facti dedecus sic omnem præteritæ gratiæ, quantacumque sit, memoriam labefactavit, nihil ut deinceps præter severam judiciorum vestrorum æquitatem ferre mereatur.

Conveneramus in Templum, uti fert pristina consuetudo, felicem redeuntis anni cursum oraturi. Aderat magna populi frequentia, quem vel rerum suarum necessitas, vel communis boni studium adduxerat. Interim, dum intenti omnes precibus Deorum immortalium opem efflagitant; erupit Melampi vox; & quod tacito in corde perperam atque impiè conceperat, id efferre palam non erubuit. Adeste Melampo, dixit, faventes Dii, & hunc mihi rebusque meis præsentem annum fortunare.

Neque verò vel paucos, vel pa-

rum idoneos postulationis impiæ testes habemus. Auditus Melampus ab iis, qui circumaderant, prohi omnes, & spectata toti populo fide, quorum nec ipse Reus testimonium audeat inficiari. Continuo singulorum per ora tam iniqui voti rumor propagatus. Exhorruit ad hujusmodi voces universa civitas, nec fuit quisquam, qui nefariæ precatationis consilium vimque omnem statim non intelligeret. Sensit unusquisque provideri non posse Melampi commodis, nisi magno omnium detrimento, & quod in ipsius utilitatem verteret, id totius urbis in ruinam esse refundendum. Nam quid hominis Medici rem adjuret, aut fortunare ipsum queat, Judices, nisi languentium multitudo, morborum copia, & afflictæ civitatis infirmitas?

Hinc jam sibi metuere omnes graviter, & infelicem morborum ceteram, quasi jam accidisset, formidare; jam vexandos se febribus, cruciandos fame, pestilentia vastandos augurantur: ac, si Melampi vota audiantur, actum de civitate nostra atque conclamatum putant. Non ignoratis, Judices, quam sit sententiæ pertinax populus, ubi semel opinionem aliquam induit, & quam non refugiat moliri quilibet, ubi communis avertenda perniciēs incumbit. Ego certe tranquillitatem huic urbi, vobis ipsis securitatem præstare non ausum, nisi malo quamprimùm catur obviam, & vel tollatur de medio futurum postmodum turbarum atque rixarum caput; vel certe, quod pœnarum genus levissimum est, medicam deinceps exercere artem Melampus prohibeatur.

Hæc potro tam injusta Melampi precatio suscitavit quorundam hominum curiositatem, ut in Medici vitam moresque studiosius inquirerent. Atque utinam minus avidus lucri,

A Fama.

lucris, minus rerum suarum cupidus audisset. Equidem novi, Judices, non ponendum esse plurimum in rumoribus, quibus plerumque malignitas initium dedit, incrementum credulitas. Tamen mirum est, vito Medico quantum hæc noceat fama, ubi semel vulgi animo infedit. Tunc enim non tam creditur ad ægros accedere, ut depellat morbos, quam ut eosdem foveat ac perpetuet. Atque hæc avaritiæ labes, quam Melampo imputant non pauci, vix creditis, Judices, quantam ad confirmandas sinistras hodierni facinoris opiniones vim habuerit. Non dubitant illi, quin sua illum avaritia impulerit, ut malorum omnium congeriem huic civitati precaretur.

Quare si inultam esse civis illius malignitatem non pateremini, qui alteri civi perniciem esset machinatus, videte, quo animo esse vos in eum oporteat, qui civitatis totius ruinam atque exitium postulavit?

ALIA EXERCITATIO.

Melampus nobilis Medicus defenditur.

Locus à Præjudiciis, Testibus & Fama confutatus.

SYNOPSIS.

Exord. Dicit Melampi Defensor novum esse criminis genus, quod Melampo imputatur.

Proposio. Fatebitur quod objicitur ab adversario, orasse Melampum, ut Dii præsentem annum fortunarent; non inficiabitur testimonium petum à Testibus, sed damnabit eorum malignitatem, qui pias Melampi preces pravum in sensum detorquent.

Confirmatio petetur. 1. à Confutatione Præjudiciorum, dicetque Melampum uno civitatis studio impulsam fuisse, ut tales preces funderet: hoc fuisse ipsi in animo, ut mederetur feliciter ægrotantium languoribus, & cognitis morborum causis, Le Jay, Tom. I.

idonea remedia præpararet. Fieri posse, ut pro sua sagacitate cognoverit ex varia aeris temperie imminere graves ægritudines, pro quibus sanandis præsentius Deorum auxilium postulavit. Addet optandum videri, ut Medici omnes preces ejusmodi funderent.

2. Confutabit argumentum petum à Fama, ostendetque, quam iniquè ipsius famæ detrahatur; appellabit testes eos omnes ad quos ægrotantes accessit, quos dicet nullum in Melampo avaritiæ vestigium deprehendisse.

Concludet dignum illum potius mercede quam pœna videri.

ORATIO.

Nisi mihi longa judiciorum vestrorum experientia notum esset penitus atque perspectum, quanta sit vestrum omnium in cognoscendis causis perspicacia, & in ferendis sententiis æquitas, Judices integerrimi; haberem sanè in summa accusationis hodiernæ acerbitate, quod infelici Melampo non mediocriter pertimescerem. Novum enim verò criminis genus & ante hunc diem inauditum adversarius meus vestrum ad tribunal detulit, propter quod, si quid accusatori creditur, nobilissimus Medicus, vir spectatæ jamdiu probitatis & de nostra civitate optimè meritis gravissimo supplicio plectendus esse videatur.

Scilicet auditus ille inter ardentissimas preces, quas pro vestra omnium salute atque iucolumitate funderet, obtestari Deos, ut sibi præsentem hunc annum fortunarent. Adducuntur Testes omnium iudicio probatissimi, qui rem suffragio suo comprobent, qui suis se percepisse auribus tam impia, si superis placet, vota profiteantur. Nihil inficiabor ego, Judices, clarissimorum virorum testimonia. Sit ita sane, ut terantur illi, nam cur amplissimam laudis segetem Melampo invidiam? At unde accusatoris malignitas ver-

O tit

Confutatio Argumenti à Testibus petiti.

Confutatio Praejudiciorum.

tit in opprobrium, quod dari gloriae debuisset? Non potuit ergo Melampus conscius sibi, quam difficilem & plenam periculi artem exercent, singulare à Superis praesidium postulare, quin continuo morborum omne genus & tristissimam toti civitati perniciem precaretur? Non potuit vestrae salutis aut tuenda, aut etiam reparanda cupidus videri, quin ejusdem infensus hostis audiret? non potuit felicem in curandis vestrum omnium agritudinibus exitum ambire, quin fatalem civium capitibus Superum vindictam accerseret?

Nam quid aliud est homini Medico orare Superos, annum ut fortunent sibi, nisi ut sua apud vos opera collocata feliciter succedat? nisi ut in tractandis morbis sua spes eum non frustretur, certamque omnibus afferat sanitatem? nisi ut cognitis veris morborum causis remedia parat idonea, quae medentem nunquam fallant, & aegros semper consolentur? Atque utinam, Judices, quantum est istorum hominum, qui lubricam Medicinae artem profitentur, salutiferis ejusmodi precibus saepe interpellarent Superos, & audiri ab iis mererentur! Non illuderetur quotidie nostris corporibus tam miserabiliter, neque Medicorum inscitiam nostris impensis doleremus.

Quid si Melampus peculiari quodam Deorum immortalium afflatus spiritu, aut pro sua perspicacia cognovisset ex aeris intemperie, novum aliquod & metuendum inprimis morborum genus nostris cervicibus imminere? Non debuit in his serum adjunctis studiosus uniuscujusque nostrum Medicus ac publicae incolumitatis cupidissimus, novam vicissim sibi apprecari solertiam, & operam à Superis non vulgarem postu-

lare, quae vim impendentium morborum infringat, & tam gravibus incommodis medeatur?

Verum quis in accusatoribus Melampi tantam improbitatem ferat, ut de probatissimi viri moribus ac fama detraherent? Scilicet non senserunt illi persuadere facile se posse, quod consinxerant, nisi intactam hactenus optimi Medici vitam in invidiam adducerent. Audiistis, Judices, nec sine tacita indignatione audiistis exprobratam Melampo fuisse avidam sordidi lucri cupiditatem, quasi non tam imperitiae salutis, quam rei faciendae studio ad nos accederet. Qua in re testor multorum, qui hic adsunt, fidem; qui Melampi solertiam, studium, sedulitatem, labores experti, nullum unquam in eo avaritiae vestigium persensere. Surgant enimvero, si qui sunt in tam frequenti civium confesso; prodeant in medium, per me licet, qui Melampum aut avaritiae, aut inertiae, aut cupiditatis cujuspiam reum criminantur.

Vos vero, Judices, qui viri de nobis tam benemeriti innocentiam perspicitis, videte, ne, quod vertere in Melampi laudem debuit, illud in opprobrium cedat; ne pro gloria contumeliam, odium pro amore, pro mercede supplicium patiat.

ALIA EXERCITATIO.

Aulicus Clusinus ad Porsenam Regem, ut de pace cum Romanis faciendâ cogitet, post interfectum à Scavola Regis Scribam.

Locus à Praejudiciis & à Fama.

S Y N O P S I S .

Exord. Dicit gloriosum quidem esse Romanos aggredi & vincere: bellum

Confutatio Argumenti à Fama periti.

bellum fore Clusinis & Regi ipsi exitiosum. *Proposito.* Dicit maturandam esse cum Romanis pacem.

Confirmatio petetur à Praejudiciis & 1. ab eo quod Scavola dixerat trecentos esse Romanos ita paratos, ut vel proprio capitis periculo Porsenam interficerent. Nihil ergo tibi metuendum putas ab iis qui tuam unius in perniciem conjurarunt? 2. Ab ipso Scavola facto. Vide quam parum abfuerit, ne à Scavola interficereris: eandem illi perniciem tibi machinantur. An continuo vivere te in periculo oportet?

Secunda pars Confirmationis petetur à Fama, quam sibi apud vicinas gentes Romani fecerunt. Nemo est qui sibi ab eorum armis non metuat.

Conclusio. Vide ergo si tuae, si Clusinorum salutem consultum volueris, ut consilia pacis inuas, &c.

O R A T I O .

Si quam gloriosum tibi existimasti fore acerrimo persequi Romanos bello, tam facilem de eisdem referre victoriam posses, Rex fortissime; nunquam vel dissuasor tanti operis, vel maturandae cum gente ferocissima pacis auctor accessissem. Verum cum praeviderim fati intellexerimque penitus, bellum hoc, quod suscepisti tam acriter, non tua ipsius modo, sed totius etiam populi Clusini clade esse concludendum; non dubitavi opponere me consiliis tuis, & generosum illum avidumque inprimis gloriae animum parumper retardare.

Nam quae spes tandem tibi belli infelicis affulget, aut quid potius metuendum tibi non putes ab ea gente, quam in tuam unius perniciem conjurasse non ignoras? Audiisti modo tuis ipsius auribus, quam pertinaci odiorum acerbitate tuum in caput involare meditetur Juventuis Romanae flos lectissimus. Nullum proprii capitis periculum pertimescunt hostes illi tui, si modo perficere possint, quod animo delinunt; & levem vitae suae jactu-

ram arbitrantur, quam pro acceleranda morte tua devoverint. Tu singulorum animos aestima ex uno perfidi Scavola facinore. Cogita, qua spe Romanorum praesidia deseruerit; qua audacia nostra in castra penetravit; qua temeritate tuum ipsum in tentorium fuerit ingressus; quo furore sceleratas manus scribam in tuum regio deceptus apparatus tulerit; qua animi pertinacia aut potius ferocitate & professus fuerit crimen, quod parabat, & errorem suum, sui ipsius vindex ac tortor deploravit. Hoc eodem trecenti juvenes incensi studio tentabunt idem facinus, & feliciori forte exitu perficient. Proinde in hoc discrimen, si juvat, accinge te, ut in singulas horas de capite tuo dimices: habe paratos semper in vestibulo Regis ad vim repellendam milites, & indictum tibi uni à juventute Romana bellum, si potes, sustine.

Jamverò reputasti tecum fati, Rex fortissime, quibus cum hostibus decertandum habeas; qualem illi apud vicinos latè populos nominis sui terrorem injecerint; quantum sibi apud omnes fortitudinis atque constantiae famam concitaverint? Nam quid ego Veientes ac Fidenates loquar funesta clade toties afflictos? quid Sabinos appellem vel in ipso Romae nascentis exordio Romanorum robur expertos, & ad ineundam cum ipsis pacem coactos? Quid Volscos multiplici praelio subactos? quid Latinos recenseam, qui nullum in bello praesidium contra pertinacem Romanorum constantiam nacti, ab infelici tandem Marte destiterunt?

Quamobrem vide, Rex fortissime, si tuae, si Clusinorum salutem consultum velis, ut omnem statim inauspicati belli moram amputes; ut obsidionem quam inchoasti, quam-

Argumentum à Fama.

Argumentum à Praejudiciis.

primum solvas; at querelarum caput infelicem Tarquinium tuis de finibus exturbes; neque tibi societatem ullam cum hostibus Populi Romani esse patiaris.

ALIA EXERCITATIO.

Aulicus Clusinus ad Porsenam Regem, ut in sua de obsidendis Romanis sententia persistet.

Locus à Præjudiciis & à Fama confutatus.

S Y N O P S I S .

Exord. Mirabitur fuisse aliquem tam invidium Regis gloriæ, aut tam timidum, ut consilium Porsenæ daret de solvenda obsidione.

Proposio. Hortabitur Porsenam ut persistet in consilio suo.

Confirmatio. Refutabit primum Præjudicium petum à trecentis Juvenibus qui dicuntur Regis in caput conjurasse; ac dicet inventum illud à temerario Scævola, ad incutiendos metus. Sed esto: an non adsumus, qui corpus Regis nostro corpore tueamur, & vel insidias, vel apertam vim repellamus?

Secundum Præjudicium petum ab audacia Mutii Scævolæ sic confutabit, ut dicat plectendam esse juvenis temeritatem, cæterosque ejus supplicio deterritos nihil ausuros ejusmodi.

Quod pertinet ad Famam, qua Romani dicuntur invicti; dicet eos non fuisse victos, quia nemo illos aggressus est fortiter, experturos in Porsena & in Clusinis eos hostes à quibus vinci possint.

Concludet hortando Regem, ne se vincti inani metu patiarat.

O R A T I O .

Cum ea est apud omnes & nos præsertim Clusinos opinio Romani nominis, Rex fortissime, ut in iis aggrediendis atque superandis plurimum esse gloriæ nemo dubitet; tum certè nunquam induxissim animum futurum aliquem, aut tam invidium rerum tuarum, aut nostris viribus

tam parum confidentem, qui te à persequendo, quod inchoasti tam feliciter cum Romanis, bello revocare sustineret.

Ego certè si quid in præsentia adversus fulem ignavi militis orationem dicturus sum, si promovendam acrius Romanæ urbis obsidionem demonstrabo, id dictum à me ne sic existimes, Rex fortissime, quasi invictum animi tui robur haberem minus perspectum; aut de tua in perficiendis consiliis constantia dubitarem. Verum ne quem fortè Clusinorum animis injecerit scrupulum Orator ille magnificus, ne, quod insinuarè visus est, capitis tui periculum infelicis belli fastidium attulerit, silendum mihi in re momenti hujus non putavi.

Quamquam trecenti Juvenes vitam in tuam conjurarunt: imminet præsens capiti tuo periculum, nisi constata in te tempestatem maturata pace depellas ac disturbes. Jam adsum illi nostris in castris, jam tribunal regium obsident. Eterit aliquis qui rem illam sibi tam facile persuadeat, quam temerè, quam audacter fuit à maligno Juvene pronuntiata. Scilicet hoc inveniat fident apud cordatos viros, quod ab hoste confictum ingeniose fuit, vel ad incutiendos Clusinis metus, vel ad declinandam, quam meruit, suppliciorum acerbiteratem? Sed esto: verum illud sit quod commentus hostis est; (nam vel in fictis periculis esse nos timidos oportet, cum de Regis optimi salute atque incolumitate agitur) esto inquam: hoc inierit in rebus perditis furiosum Romana juvenus consilium, ut per insidias ac cuniculos perficiat, quod vi aperta tentare non audeat. An ergo nos non adsumus, qui regis latus nostro corpore tueamur? qui sustineamus impetum armata manu

Confutatio Argumenti à Præjudiciis petiti.

qui temerariæ Juventutis audaciam reprimamus? Veniant illi, & si quid audent aperto Marte, veniant, & nos oppugnent palam; vel si rem agere per malas artes meditentur, vigilantiam occupent, si possunt, & perpetuas Clusinorum excubias fallant.

Confutatio Argumenti à Fama petiti.

Interim, Rex fortissime, plecte, ut meritis est, furiosi juvenis temeritatem; debitas cruenta morte pœnas exsolvat; discat revereri Regum majestatem. Sapient, mihi crede, ipsius supplicio deterriti, si qui sunt ejusdem furoris æmulatores, neque tam gravi suo periculo inauditum ante hunc diem facinus perentabant.

Nos verò instabimus acrius cœptæ jam tam feliciter obsidioni. Discent tandem aliquando Romani, non esse se tam invictos, ut vinci non possint. Noverint hodie, quibus cum hostibus decertandum habeant: experientur periculo suo, quam metuendi Clusini sint, qui Porsena duce militant. Nihil moræ est, Princeps invictissime, patere rem ut agamus viriliter, ac si modò securos esse de periculo tuo Clusinos jusseris, certam tibi promptamque de Romanis victoriam pollicemur.

ALIA EXERCITATIO.

Defenditur Hippolytus apud Theſeum patrem à Phædra Noverca accusatus.

Locus à Testibus & à Fama.

S Y N O P S I S .

Exord. Ab abrupto. Ergo Filium abjicis & spem domus unicam morti devoves? &c.

Proposio. Petet an satis perpenderit pondus ac momentum illatæ accusationis, jubebitque Theſeum brevem sumere ad de-

Le Jay, Tom. I.

liberandum moram, antequam Hippolytum condemner.

Confirmatio petetur. 1. à Confutatione Testium, ostendetque non esse legitimum illud testimonium, quod tulit Noverca; quia frequentissima sunt Novercarum in privignos odia; addet nolle se penetrare altius odiorum causas, quæ fortè Phædræ nocentiorum faciunt, quam Hippolytum. Tum Phædra accusationi opponet Clarissimorum virorum testimonia, qui innocentem Hippolytum profitentur.

2. Illatum crimen destruet à bona fama, qua gaudet apud omnes Hippolytus. Dicit rarè falli Famam, quæ est veluti vox publica. Quod si unius aut alterius testimonium valet ad aliquem absolvendum, quanto magis vox communis?

Conclusio. Per Deprecationem.

O R A T I O .

Ergo ratam est, Rex fortissime? Peribit infelix Hippolytus, & spem domus unicam, suavissimum patris solatium iratis precibus devoves? Equidem scio, quid asperet animum, & quam grave sit illud contumeliæ genus, quod illatum tibi quereris. Non te ullum fortissimi juvenis odium, non præceps atque impotens animi furor impulerunt. Amas, quem vis perdere: velles carere culpa, quem invitus ac reluctans plectis; & feralis, quæ filium obruet, sententia eodem miserum patrem ictu percutiet. Ergo sustine tantisper funestas illas preces, quibus infontem fortè de medio tollere meditaris: da brevem maturæ deliberationi moram, dum constet facinus, & gravius accusationi pondus ac momentum accedat. Age, quid urget? quod instat periculum, si supplicium distuleris? Hoc tibi ipse, hoc amori in filium tuo permitte, nihil ut properasse nimis te pigeat. Atenim Phædra nocentem proficitur! Noverca Privignam accusat, conjux regia vindictam de Hippolyto reposcit?

Utinam apud alium, quam apud

O 3 The-

Theſeum pro Hippolyto perorandum eſſet! Utinam liceret in hac cauſa infames Novercarum dolos, & iniqua in Privignos odia commemorare! utinam demonſtrare impune poſſim amaroſ parentum luctus ac deſideria, dum uxoribus plus æquo creduli filios in ſuos ſavierunt? Non ego curioſius inquiram in acerba Phædræ odia, neque ſcrutabor, quæ poſſint eſſe tam ſubita, tam nova, tam parum expectatæ odiorum cauſa, quibus in Hippolytum exarſit. Dolori tuo partam, Rex ſapientiſſime; neque committere velim, ut crudius tibi, quàm ſit illud, quod doles, vulnus inferam. At ſi meruit videri nocens Hippolytus, dum accuſatur à Noverca; non videbitur idem innocens, dum innocentia ſua teſtes tot inveniet, quot habet clariffimos cives Regia civitas? Una fidem obtinebit Phædra, dum Privigno ſtupri crimen inferit, reliqui omnes infidi cenſentur, dum integerrimi juvenis caſtimoniam extollunt?

Ah! ſi noſſes Rex fortiſſime, quàm ſingulari pudicitia fama gaudeat apud omnes tuus Hippolytus! quàm ſincerus cultor ſuaviſſimæ illius virtutis habeatur! quàm apertus juratusque audiat domi foriſque omnium illecebrarum hoſtis, quæ probatis moribus inferre vitium ac labem ſolent! Non imponitur facile multitudini; aut ſi quis eſt tam peritus ſimulationis artiſex, ut ſicum tantisper faciat; ſeriùs ocyùs fraus patet, & fallax dolus innoſcit. Nempe tam potens ſui ſit amor; tam ſuis motibus imperet, ut latere diu poſſit ſimulationum involucris occultus? Sic exarſerit intus incendium, ut nulla unquam ſcintilla foras eruperit? Non eſt hæc amoris indoles, Rex ſapientiſſime; vel invitus amor ſe prodit; aut ſi

pectoris inter anguſtias contineri ſeparitur, amor non eſt. Neque porro mirum eſt, ſi amoris faces ille non ſenſerit, qui tam alienam ab iis illecebris, quæ irritare amorem ſolent, vitam inierit. Qualis enim tibi filius fingitur? Venator à prima juventute aſſiduus, & cupidiffimus idem Veneris ſectator! ſylvæ cultor, ac luſtorum malorum incola; mulierum ad unam omnium oſor inſenſus, & amariſus idem infamis! Quo quid dici, quid excogitari poſſit, quod aut cohereat minùs, aut ab ipſa ſceleris ſuſpitione fortiùs Hippolytum exſolvat?

Tuum eſt, Rex ſapientiſſime, conſulere apud temetiſpſum, quid faciendum tibi ſit; & quam habere fidem illatæ filio accuſationis crimen debeat.

ARTICULUS IV.

Locus à Tabulis.

Quid Tabularum nomine intelligitur?

R. Tabulæ ſunt teſtimonia, quæ proferuntur ex ſcripto, quibus Pacta, Conventa, Contractus & Codicilli, Stipulationes, aut Teſtamenta, vel quidvis aliud ejuſdem generis continetur.

Quomodo confirmandus eſt hic Locus?

R. 1. Per Negationem exaggerari poſſet vis illius ad Exemplum Ciceronis pro Sextio num. 10. *Non recito vobis Decretum officio aliquo expreſſum vicinitatis aut clientela, aut hoſpitii publici, aut ambitionis, aut commendationis gratia. Sed recito memoriam perſuncti periculi, prædicationem ampliſſimi beneficii, vicem officii præſentis, teſtimonium præteriti temporis.*

2. Per

1. Per Comparationem, confeſtendum erit teſtimonium ſcriptum cum fama cæteriſque teſtibus, & rationes quærendæ, quibus probetur plus habere auctoritatis teſtimonium ſcriptum quàm aliud quodlibet.

Ita Cicero pro Archia num. 9. commendat Tabulas quibus conſtat, Archiam domicilium Romæ habuiſſe. *At non eſt profeſſus. Imò vero in Tabulis profeſſus, quæ ſola ex illa profeſſione collegioque Prætorum obtinent publicam Tabularum auctoritatem. Nam cum Appii Tabula negligentius aſſervata dicerentur, Gabinii, quandiu incolumis fuit, levitas, poſt damnationem calamitas omnem Tabularum fidem reſignaverit; Metellus homo ſantiſſimus modeſtiſſimusque omnium tanta diligentia fuit, ut ad L. Lentulum Prætorum & ad Judices venerit, & unius hominis litura ſe commotum eſſe dixerit. His igitur tabulis nullam lituram in nomen A. Licinii videris.*

3. Per Frequentationem Confequentium, oſtendendo non poſſe violari teſtimonium ſcriptum & relatum in Tabulas publicas, quin hæreat æterna labeſ iſtis impreſſa Tabulis publicis, adeoque nullum fore jus, quod non poſſit infringi.

Quarto ab Adjunctis exaggerabitur commiſſum contra Tabulas ſcelus. Si reus eſt ignobilis, dicetur, neminem fore deinceps, qui id ſe impune facturum non ſperet, quandoquidem violatæ Tabulæ violatoris capite non vindicantur. Si reus eſt nobilis, oſtendetur peſſimum apud poſteros exemplum fore, ſi ſcelus impunitum relinquatur.

Quomodo refutandus hic Locus, aut infirmandus?

R. 1. Quærendum eſt aliquod Teſtimonium ſcriptum, quod Tabu-

lis opponatur, & ejus auctoritas amplificanda.

2. Si nullum ejuſmodi Teſtimonium occurrit, declinanda vis eſt Tabularum, adhibita interpretatione, quæ niſi accedat, dicendum eſt, multa fore incommoda, quæ ex ſcriptis legibus naſcantur.

3. Si nulla aſſerri poterit probabilis interpretatio, probandum erit non eſſe majorem vim teſtimonii ſcripti, quàm vocalis, cur enim tanta vis eſt calami, aut typographiæ, ut ſi acceſſerit, continuò ex Teſtimonio faciat Oraculum.

4. Tam mutari poſſunt Tabulæ, quàm cæteræ Leges, quia non majoris auctoritatis fuerunt, qui tulerunt illas, quàm qui ſancitas & ſcriptas acceperunt.

5. Quò major eſt Tabularum antiquitas, eo videtur eſſe major nonnunquam mutationis in illas inducendæ ratio; quia pro varietate temporum, ut ſunt variæ conſuetudines variique mores, ita varia decreta.

6. Quærenda ſunt exempla factæ alias in Tabulis mutationis.

Denique ſi non integre, nec incorruptæ Tabulæ ſunt, fides Tabulis derogari poſſet. Ita Tullius pro Cluentio num. 21. corruptas Tabulas eſſe contendit, propter quaſdam lituras, quæ factæ fuerant. *Quod C. Verres Prætor Urbanus homo ſanctus ac diligens ſubſortitionem ejus in eo codice non haberet, qui tunc interlitus proferrebatur.*

Confutatio Teſtium à Teſtationum perſona.

Fama vis & auctoritas.

EXERCITATIO.

Oratio apud Moysen contra Israelitas, qui vitulum aureum in Idolum conflagrant, contra illud Tabularum Decretum: Non facies tibi Sculptile ut adores illud.

Locus à Tabulis.

SYNOPSIS.

Exord. **J**ubebit Orator Moysen meminisse, in eo se dignitatis gradu positum, ut causam Dei auctoritate sua tueretur.

Propositio. Vide ergo quo animo esse debeas in eos, qui sacrarum Tabularum auctoritatem suo scelere violaverunt.

Confirmatio. Præmittet id quod est scriptum in Tabulis, & Tabularum auctoritatem amplificabit. 1. Per Negationem ad exemplum Ciceronis, non recito vobis decretum humana voce sancitum, non fragili calamo exaratum, non legem quæ mutari possit hominum ad arbitrium, sed, &c.

2. Per frequentationem Consequentium dicet, nullum fore jus tam sanctum, quod humana perversitas non violet, si divinæ leges impune infringantur. Quos habebis tibi obsequentes; si impunitos relinquis, qui Deo obsequium negaverit?

Denique Perorationis loco, peret à Moysen, ut vel populum plectat, vel Tabulas protegat ac conculeet. Videat urum præflet.

ORATIO.

Cum intellexisti satis ad hunc usque diem, vir sapientissime, quo te consilio ad eum, quem tenes, dignitatis apicem omnipotentis Dei manus evexerit; tum certè hodiernæ causæ gravitas ac magnitudo postulat, ut auctoritatis tuæ vim omnem ac robur cæteri omnes intelligant, & eo, quo par est, modo discant, revereri. Nam si fuit unquam tempus ullum, cum tibi tradita potestate ad tuendam Dei causam uti oportuit, nunc profecto est, cum incredibili totius penè populi suffragio atque impietate, divinæ legis majestas atque reverentia contempta est.

Sed quid ego insanientis multitudinis furorē retractem, quos tuis ipse oculis, non sine incredibili dolore,

conspexisti? Meministi, ut oblitus suū ac Dei constatum ex auro vitulum invocavit? ut opes suas gazasque & omnem pretiosam suppellectilem in sceleratum opus erogavit? Sensisti, ut ad increpationes tuas indocilis ac durus vix ac ne vix quidem ab immani scelere temperavit? Interim jacebit sacrarum Tabularum vis & auctoritas, nullum ad coercendam populi levitatem atque audaciam habebit pondus inculcata toties cervicibus duris lex illa? *Non facies tibi sculptile, ut adores illud.* Nihil hinc obscurum, nihil ambiguum, nihil verborum caligine obvolutum; patent omnia. Lucem hanc non obscurabit populus infidelis, aut robur illud Dei ipsius auctoritate confirmatum infringet. Neque enim hinc recito Decretum humana voce prolatum, sed sacratissimo ipsius Dei Oraculo sancitum: non legem levi fragilique calamo exaratam, sed omnipotentis Dei digito altissimis characteribus impressam: non regulam morum, quæ varietati temporum ac mutabilitati obnoxia sit, sed quam mortalium animis natura ipsa, aut potius naturæ auctor Deus perennibus notis inscripsit.

Quod si hanc divinæ legis infractionem siveris impunitam, quid erit deinceps, amabo, tam sanctum quod humana perversitas non violet? quod non prorumpet populi infidelis audacia? quem flagitiis & impietati suæ modum esse patietur? Credis ullam fore populi hujus in servandis legibus cæteris reverentiam; qui nullam legis omnium sanctissimæ habuit rationem? putas futurum, tibi ut pareant, si quid imperabis, quos contumaces ac rebelles Deus ipse expertus est? Hos tu frænabis ac circumduces ad arbitrium, qui impositum sibi à præpotenti Numine jugum excussere?

Vide ergo quid statuas, vir sapientissime.

Audoritas Tabularum per Negationem.

Per Frequentationem Consequentium.

ORATIO.

tissime, aut quid consilii capiendum putes? At cogita alterum è duobus superesse tibi, quod eligas; aut enim rebellis detrectantisque imperium populi curam atque sollicitudinem abjice; aut reprime furentem, & invitum ac reluctantem ad obsequium revoca; aut inultam divinæ legi labem atque contumeliam meritis, ut par est, pœnis ulciscere; aut sacras pedibus Tabulas, quibus vis omnis atque auctoritas adempta est, proculca.

Quamquam næ inconsultus ego, qui dubitare videar, num parere Deo malis, quam rebelli populo favere impensius. Sequere ergo tam laudabilem imperium, ductor sapientissime; exerce in perfidos dignam scelere severitatem, & emendata per te gens tota discat divinas leges revereri.

ALIA EXERCITATIO.

Oratio ad Moysen pro Populo rebelli.

Locus à Tabulis infirmatus.

SYNOPSIS.

Exord. **J**ubebit Orator Moysen meminisse eventum ipsum fuisse ad tantam dignitatem, non tam ut populi iudex aut vindex, quam ut patronus ac pater esset.

Propositio. Admonebit ipsum, ut pristinae humanitatis memor populum benignius tractet, & pro eo deprecator apud Deum accedat.

Confirmatio. Legem allatam interpretabitur; dicetque prohibitum non esse, ne quid fieret sculptile; sed tantum, ne adoretur illud; & scelus populi in levitatem ipsius magis, quam in malitiam cadere profitebitur.

Deinde per frequentationem Consequentium ostendet consecutura mala, si populum durius plectat. Vertetur hæc pœna in dedecus divinæ majestatis, quæ servare suos vel non poterit, vel noluerit.

Conclusio. Moysen admonebit non esse periculum in divinis legibus quemadmodum in humanis; quæ, si violentur, excidat legislator auctoritate sua. Denique hortabitur, ut utatur in populum ea benignitate, quam ipse in Deo expertus est.

Nam quis ille est, Vir sapientissime, qui te in populum tuum incendit, & tristissimam ipsi perniciem meditatatur? An oblitus est, qualem hic personam apud nos geras, aut cujas gratia supremus rerum omnium arbiter ac moderator Deus ad eum, quo defungeris, honoris apicem te evexerit? Nempe severus iudex & infensus ultor ad repetendam pœnam te accingas, qui studiosi patroni & patris amantissimi partes tueris ac sustines? Ah! potius pristinae clementiæ memineris; te infelicis populi tangat calamitas, & quo deplorato magis rerum in statu versatur, & ab irati numinis inclementia gravius quiddam metuendum habet, tanto acrius insiste; ut ab ejusdem cervicibus funestissimam cladem vehemens deprecator avertas.

Neque verò te sceleris ipsius gravitas, quam vehementius certè, quam par erat, extulit accusator, ab impetranda venia dehortetur. Peccavit quidem infelix populus (nam quid flagitium aut negare, aut dissimulare videar?) peccavit, inquam, at peccatum illud tamen non est ejusmodi, ut omnem indulgentiæ locum sustulerit. Nihil ego detractum velim legis illius auctoritati, quam recitavit modo studiosus accusator; scio quanta debeatur ipsi reverentia, & quam graves mereatur pœnas experiri, qui sculptile quidpiam adorandum duxerit. Verum quam intulit ille populo nostro labem, ut violatam ab ipso legem illam arbitretur, nec probabit unquam, nec fecisse fucum etiam videbitur. Putas nimirum hanc fuisse mentem populi, ut, quod manibus ipse suis conflaverat, in eo divinum inesse quiddam existimaret? aut quod non expertus modò

Interpretatio legis.

Nu.

Numinis, sed ratione ipsa sensuque crederet destrutum, huic, tanquam Deo, cultum ac religionem adhibendam esse censeret? Mihi crede, quantumvis nocens videri possit tuus ille populus, non cadit in eum pravitatis tanta; ut sceleris huius reus audiat. Illum non tam cordis malitia, quam animi levitatis & inconstantia ubi officio suo miserum in modum abduxit. Tu nosti indolem generis illius, quam regis tot abhinc annos ac moderaris; expertus es non semel voluntatis imbecillam mutabilitatem; ac nulla vel pravitatis vel impietatis vestigia deprehendisti.

Si tamen culpam illam, quam admisit imprudens, extremo castigandam supplicio aestimasti: Si delere populum illum paras, cuius tutorem te ac defensorem, vel ipso capitis tui periculo, toties professus es; vide, amabo, qualem Deum in ipsum calumniam labem accersurus sis. Non potes Israeliticum sanguinem fundere, nisi cadis auctorem Deum facias, & odiosam ipsi crudelitatis famam imputes. Nam quid dicent Aegyptii? quid barbarae nationes loquentur, cum deletos ad interuicium Israelitis audient? Crudeliter nempe Deum nostrum, barbarum, humani sanguinis sitientem, qui populum in solitudinem, ut interficeret commodius, malas per artes ex Aegypto deduxerit, mentientur. Ne patere tantum iniuriam religioni nostrae probum. Utinam, utinam in Aegypto remansisset ille populus! Satius fuisset ipsum inter gravissimas durissimae servitutis molestias vitam agere miserabilem, quam eundem, post exhantlatos frustra tot labores, indigna morte absumi.

At enim jacebunt divinae leges in contemptu, nisi, qui illas violarunt, severè puniantur. Ipse legis auctor Deus illuderetur, nisi sumptum de no-

Legis in-
commodi
à Con-
sequenti-
bus.

centibus supplicium auctoritatem ejus fulciat. Scilicet: crederet rem esse nobis cum eo Numine, cuius auctoritas ex hominum scelere detrimentum patitur, cui dedecoris aliquid accedat, si populos minus obsequentes sibi senserit? Putas egere ipsum hominum judiciis, ut illatam sibi contumeliam vindicet? aut non posse eam, cum volet, castigare per se, quos plectendos esse censuerit? Noli ergo praevnere supremi Judicis severitatem; &, quem forrè conversus ad meliorem frugem populus phacatum jam habet, rursus ad vindictam provocare. Utere potius tua apud ipsum Deum gratia, ut, si quid offensionis mitigandum superest, id tu pro tua in commissum tibi populum caritate perficias; &, quam toties expertus es supremi Numinis in te benignitatem, eandem vicissim in tuos amulari non dubites.

ARTICULUS V.

Locus à Tormentis seu
Quaestione.

Quid est Quaestio?

R. Est cruciatus, quo reus ad confessionem sceleris adigitur.

Quomodo confirmandus est hic Locus?

R. Primò. Dicet Orator antiquissimam illam esse veritatis eliciendae rationem, & à sapientissimis majoribus usurpatam.

Secundò. Vix aliam esse in tanta nostrorum temporum dissimulatione veritatis extorquendae viam.

Tertiò. Fieri poterit argumentum à Minori ad Majus. Si metus Quaestionis saepe veritatem exprimit, quanto magis ipsa Quaestio?

Tullius de Quaestione ita loquitur in Topicis n. 74. Facit necessitas fidem, quae cum à corporibus, tum ab

animis nascitur. Nam & verberibus, tormentis, igni fatigati quae dicunt, ea videtur veritas ipsa dicere. Et quae à perturbatione animi sunt, dolore, cupiditate, iracundia, metu, quia necessitatis vim habent, afferunt auctoritatem & fidem.

Quomodo infirmandus est hic Locus?

R. Primò. Si timori & dolori tribuatur extorta confessio, non veritati.

Ita Cicero pro Sylla n. 78. Quaestiones nobis servorum ac tormenta accusator minuitur; in quibus quantum nihil periculi suspicamur; tamen illa tormenta gubernat dolor, moderatur natura cuiusque tum animi, tum corporis; regit quaestor, flectit libido, corrumpit spes, infirmat metus, ut in tot rerum angustiis nihil veritati loci relinquatur. Vita P. Sylla torquatur; ex ea queratur, num quae occultetur libido, num quod lateat facinus, num quae crudelitas, num quae audacia. Nihil erroris erit in causa, nec obscuritatis, si à vobis, Judices, vite perpetua vox, ea, quae gravissima debet esse, audietur.

Auctor verò librorum ad Herennium lib. 2. num. 10. Qui in Equuleo est positus scire aut suscipiari facile potest, quid audire quaestor velit, quod cum dixerit, intelligat sibi doloris finem futurum.

Secundò. Observandae sunt leges à Tullio praescriptae lib. Partionum num. 50. Saepè etiam Quaestionibus resistendum est, quod & dolorem fugientes multi in dolore ementiri per sepe sunt, morique maluerunt falsum fatendo, quam inficiando, dolere. Multi etiam suam vitam neglexerunt, ut eos, qui his cariores, quam ipsi sibi essent, liberarent. Alii autem aut natura corporis, aut consuetudine dolendi, aut metu supplicii, aut

mortis vim tormentorum pertulerunt. Alii ementiri sunt in eos, quos odebant. Atque haec exemplo confirmanda sunt.

Tertiò. Querendae sunt ab Adjunctis, rationes, quae sint rei, de qua agitur, propriae, ex quibus inanitas Quaestionis arguatur. Et hic maxime insistendum. Quis contra reum deposuit? Contra virum clarissimum homo nullius fidei, vel iratus, vel inimicus, vel despiciatissimus, vel à natura timidus & ignavus.

Quartò. Opponenda erunt testimonia clarissimorum virorum pro reo contra testimonium per vim expressum ab homine nullius auctoritatis.

Ita Cicero vim Quaestionis infirmat pro Milone num. 59. quod Appius & apud se servos habuisset, & ab Accusatore producerentur, & ipsemet Quaestionem urgeret de servis, qui ejus gratia facile mentiri possent.

Sed Quaestiones urgent Milonem, quae sunt habita nunc in atrio libertatis. Quibusnam de servis? rogas? de P. Clodii. Quis eos postulavit? Appius. Quis produxit? Appius. Unde? ab Appio? Dii boni! quid potest agi severius? De servis nulla quaestio est in dominum, nisi de incestu, ut fuit in Clodium. Proximè ad Deos accessit Clodius, propius quam eum, cum ad ipsos penetrarat. Cujus de morte, tanquam de ceremoniis violatis, queritur. Sed tamen Majores nostri in dominum de servo queri noluerunt, non quia non posset verum inveniri; sed quia videbant indignum esse, & domini morte ipsa tristius. In reum de servis accusatoris cum queritur, verum inveniri potest? Age verò; quae erat & qualis Quaestio? heus ubi Ruscio? ubi Casca? Clodius insidias fecit Miloni? fecit. Certa crux. Nullas fecit. Spoliata libertas.

tas . Quid hac Quæstione certius ? Subito abrepti sunt in quæstionem , tamen separantur à cæteris , & in ar- cas conjiciuntur , ne quis cum iis col- loqui possit . Hi centum dies penes ac- cusatorem cum fuissent , ab eo ipso ac- cusatore producti sunt . Quid hac Quæ- stione dici potest integrius ? quid in- corruptius ?

Lege & numerum 57. ejusdem O- rationis .

E X E R C I T A T I O .

Accusatur Maria Scotorum Regina apud Senatum Londinensem , quod in Elizabetham conjurarit .

Locus à Tormentis .

S Y N O P S I S .

Exord. **D**icet Accusator antiquam illam esse & à sapientissimis majoribus usurpata , ut per tormenta veritas eliceretur . Et rationem asseret ; quia in tanta temporum nostrorum dissimulatione vix alia videatur esse via veritatis inveniendæ .

Proposio . Dicet , si unquam valuit testimonium per vim extortum , valere de- bere in causa Mariæ .

Confirmatio . Petetur à variis Adjunctis adhibita Quæstionis in causa Mariæ . 1. Quia non unus , sed multi Mariam accusarunt in tormentis . Non est autem credibile tam multos deceptores fuisse vel deceptos . Si Maria esset innocens , inventus fuisset saltem aliquis , qui &c. 2. Quia non hostes , non ignoti , quibus parum fi- dendum est ; sed amici , sed domestici ac- cusant , nulla proposita mercede vel spe vi- tæ . 3. Quia vi Quæstionis extortæ sunt scriptæ à Maria literæ .

Conclusio . Quis ergo Mariam innocentem putet , quæ testimoniis hujuscemodi con- vincatur ?

O R A T I O .

Non est novus ille mos , sed ve- tus jampridem consuetudo , quam non invenimus ipsi , sed à sapientissimis

majoribus traditam accepimus , Am- plissimi Senatores ; ut à quibus la- tentem penitus abstrusamque verita- tem elicere oporteret , ii variis Quæ- stionibus ac tormentis adhiberentur .

Jamverò in hac tanta , quanta laboramus hodie dissimulatione tem- porum , non potior modò compen- diosiorque videri debet isthæc veri- tatis indagandæ via , sed hanc unam superesse ad extricandas mendaciorum fallacias rationem cogimur magno omnium dolore profiteri .

Quod si qua valuit unquam in causa extortum vi Quæstionis veri- tatis testimonium , quantum habere pondus debet in probata jam tot no- minibus Mariæ conjuratione ? Nam qui sunt illi , amabo vos , qui Ma- riam accusant , & læsæ in Elisabe- tha majestatis ream criminantur ? Accusant illam , qui ? non unus ali- quis aut pauci tantum , sed numero plurimi , sed omnes quicumque cru- ciatibus appliciti , quod negarant hactenus , per fas ac nefas , id ipsum modò coacti sunt confiteri . Nos in- terim arbitrabimur tam multos vel deceptores fuisse , vel deceptos ? Non inventus saltem fuisset aliquis , qui stetit pro Maria , vel inter sup- pliciorum acerbitates invictus , hanc si vacare culpa ac scelere revera cre- didisset ? Et cum à tuendo perti- naciter mendacio nullis tormento- rum doloribus revocari complures possint , nemo in hac causa constans veritatis assertor ipso capitis peri- culo exstitisset ? Accusant Mariam , qui ? non hostes , quorum testimo- nium suspectum merito ac mala ple- num fide habendum esset ; sed ami- ci ac familiares , quos sancta ami- citiæ jura , si salva veritate licuisset , in defendenda Maria fortes ac ge- nerosos præstitissent . Accusant Ma- riam , qui ? non ignoti homines , qui per incertos rumores de Mariæ cri- mi-

Commé- datio Te- stium in Quæstio- ne Confi- tentium .

minibus audierint , sed domestici , qui res ipsas suis usurparunt ocu- lis , & sceleris ipsius magna pars exstiterunt . Accusant Mariam , qui ? non corrupti beneficio , non propo- sita irrogandæ veniæ aut evitandæ mortis expectatione adducti , sed re- bellionis participes , & ferali capi- tis sententia jam mulctati . Deni- que accusant Mariam , qui ? homi- nes , quorum è scriniis exaratas ip- sa Mariæ manu literas extorsimus , quæ scelus ipsum sine dubitatione ulla , sine erroris ullius metu te- stantur .

Quis igitur erit deinceps tam ob- stinatus Mariæ fautor , ut , quam tam aperta , tam multa testimo- nia ream læsæ Majestatis revin- cunt , eam nihilominus aut innocen- tem , aut nulla puniendam pœna ar- bittretur ?

A L I A E X E R C I T A T I O .

Defenditur Maria Scotorum Regina apud eundem Senatum Lon- dinensem .

Locus à Tormentis infirmatus .

S Y N O P S I S .

Exord. **D**icet Defensor Mariæ nescire eos , qui tantum ponunt in testimonio per vim Quæstionis elicto , quanta sit vis doloris ad extorquendum quidlibet : hinc accidisse plerumque , ut multi dolorem fugientes in tormentis menti- ti sint , maluerintque mori falsum testan- do , quam inficiando , dolere .

Confirmatio petetur à confutatione singu- lorum capitum quæ contra Mariam allata sunt . 1. Multos quidem tulisse testimo- nium , ac servos omnes , quibus veteres nullam fidem contra dominos habuerunt ; quia si hoc liceret , servi merum domi- nis incuterent . 2. Nihil esse facilius , quam homines venales corrumpere proposita im- munitate à dolore vel promissa etiam vi- ta . Sed hæc sunt promissa servis . 3. Ma- riæ vitam innocentem ac pacatam refraga-

ri ejusmodi testimoniis . Quod spectat ad literas , dicit illas spurias esse , & exaratas à librario Mariæ .

Concludet excitando Judicium commi- serationem , proposita Mariæ calamita- te per annos 20. captivæ & tumulo pro- ximæ .

O R A T I O .

Nesciunt illi profectò corporis hu- mani imbecillitatem , aut insupera- bilem certè doloris acutissimi vim ignorare videntur , qui in testimo- niis per Quæstionis acerbitatem eli- citis tantopere ponendum putant ; ut quæcumque mediis in cruciati- bus miseri homines effutierint , iis tanquam rotidem oraculis habendam esse fidem arbitrentur . Tamen ; quid est , amabo vos , Judices , perpetua quadam exemplorum serie spectatum magis atque confirma- tum , quàm vel utrumque , vel al- terutrum sic valuisse semper apud eos , qui torquerentur , ut dolorem fugientes multi in tormentis saepe mentiti sint , morique maluerint falsum testando , quàm inficiando , dolere .

Quod si unquam nullius esse pon- deris ac momenti visa sunt expressa per tormentorum asperitates adversus innocentiam testimonia ; audeo di- cere , Judices , hodiernæ causæ na- turam esse hujusmodi , ut extortæ in Mariam criminationes vim Quæstio- nis omnem infringant atque debili- tent .

Nam qui sunt illi , quantumvis multi proferantur , qui suppliciorum vel metu , vel dolore compulsi constata in Elizabetham conjurationis Mariam accusarunt ? Nullos hæc ego tot inter testes & accusatores agnosco , præter Mariæ servos ac domesti- cos ; quorum testimoniis quanta fides habenda sit , unanimis populorum pœnæ omnium consensus satis de- cla-

Confutatio Testimonii per Quæstionem expressi.

clarat. Noluerunt plerique vel audire tantum, qui dominum accusaturi descenderent; adeo non cruciandos illos esse existimabant, ut injuriosum quid atque impium dominorum in perniciem extorquerent. Id porro quam sanctum prudenter, quam sapienter observatum, Judices. Nam cui tandem domino securum esse liceat, aut quem vacare unquam metu posse censebitis, si servorum calumniis atque criminationibus locus patuerit? Quis deteriorum multo eorum qui impugnant, quam eorum qui servant, conditionem non putet, si minitari dominis accusationes servi audeant? si trahere eos in iudicium quacumque tandem de causa confidant?

Et illud adjicite, Judices, eam esse ejusmodi hominum naturam atque indolem, ut tentari mercede, corrumpi beneficio, perterreari minis, superari mortis metu, obtinendæ salutis expectatione allici facile possint. Atque illa sunt, quæ causæ suæ firmamenta, contra Mariæ innocentiam adhibuerunt homines malevoli, & instructæ in Reginam sanctissimam calumniæ artifices. Hinc enim promissa, inde graves minas, hinc mercedem amplissimam, inde cruciatus acerbissimos, hinc spem impertiendæ vitæ, inde mortis metum composuere; ut, quos non alliceret spes præmiorum, eosdem suppliciorum timor infingeret.

Valeant ergo, Judices, illa testi-

monia per cruciatus expressa; nullo habeantur in loco eorum accusationes, quos sic gubernat dolor, flectit libido, corrumpit spes, infirmitat metus, nullus ut veritati locus relinquatur. Torqueatur Mariæ vita, & ex ea queratur, num quod lateat facinus, num quæ insidiæ occultentur, num qua in Elizabetham conjuratio se prodatur. Nihil erit erroris in causa, nec obscuritatis; si à vobis vitæ integerrimæ perpetua vox, quæ gravissima debet esse, audiatur. Tunc patebit vobis, quam malignè literas illas à Mariæ scriptas accusatores ostentent, quas vel accusatorum malitia supposuit, vel librarii perfidia exaravit.

Quid restat, Judices, nisi ut per vestram fidem, per æquitatem vestram, per infortunatæ Reginæ calamitatem etiam atque etiam vosorem atque obtester, ne serpere ulterius maledicentium invidiam patiamini. Si quam culpæ partem infelix Maria admisisset, an non illud, quodcumque est, videri potuit eluisse satis durissima viginti annorum captivitate? an non fatiatus abunde est adversariorum furor, qui tales vel ab experte sceleris pœnas repetierint? Quid in illius vitam inquirunt, quam brevi luctus & dolor totque ærumnis afflicta valetudo eripiet. Sinite illam latebris immori; neque committite, ut exprobrari vobis aliquando possit, vos innocentis Reginæ sanguine vestras manus polluisse.

LIBER QUINTUS.

De Argumentatione.

Postquam egimus de Locis Oratoriis tam Infitis, quam Assumptis, seu de Locis cum Intrinsicis, tum Extrinsicis petitis, ex quibus eruuntur argumenta ad faciendam fidem idonea; restat, ut, quo pacto tractari argumenta illa atque ornari possint, doceamus.

Quæres igitur: Quomodo tractantur & ornantur argumenta?

R. Per Argumentationem.

Quid est Argumentatio?

R. Est dispositio quedam propositionum ac sententiarum, ex quibus legitima conclusio elicitur.

ARTICULUS PRIMUS.

De Argumentatione in genere.

Quotuplex est Argumentatio?

R. Alia Philosophorum, alia Oratorum est propria.

Quotuplex est Argumentatio Philosophica?

R. Duplex. Alia perfecta, quam illi *Syllogismum* vocant, alia imperfecta, quam appellant *Enchymema*.

Quid est Syllogismus?

R. Est Argumentatio constans tribus propositionibus, quarum prima dicitur à Philosophis *Major*, secunda *Minor*; tertia *Consequentia*; quæ ita disponuntur inter se, ut concessis duabus prioribus, tertia necessario admitti debeat, v. g. omnis virtus est laude digna, sed Temperantia est virtus, igitur Temperantia est laude digna.

Quid est Enchymema?

R. Est Argumentatio constans dua-

bus propositionibus, quarum alteram *Antecedens*, alteram *Consequens* nuncupant, v. g. Omne vitium turpe est, ergo Ebrietas est turpis.

Quare isthæ Argumentatio vocatur imperfecta?

R. Quia in ea subauditur una è tribus propositionibus, ex quibus Syllogismus componitur; unde licet semper negare conclusionem, donec ad perfectam revocetur, v. g. Omne vitium est turpe, sed Ebrietas est vitium, igitur Ebrietas est turpis.

In quo differunt Argumentationes Rhetorum à Philosophicis?

R. 1. Quia Rhetorum Argumentationes non continent semper rationes veras, seti interdum, aut etiam sæpe verisimiles tantum. Philosophicæ verò nihil habere debent nisi verum.

R. 2. Quia Philosophus habet Argumentationes nudas ac simplices, quas certo semper propositionum ordine & sine artificio exquisito proponit; Rhetor è contrario suam in collocandis, amplificandis ornandisque propositionibus ita ponit industriam, ut tamen artem dissimulet. Cujus rei ratio ex eo repetenda; quod Philosophus probare tantum, Rhetor & probare, & probando placere etiam intendat. Hinc fortè manavit tritum illud Zenonis Stoici dictum, qui Philosophiam adstrictæ manui & in pugnum collectæ, Rhetoricam verò eidem expansæ & explicitæ comparabat.

Quomodo utriusque discrimen in exemplo revinceres?

R. Sit illud demonstrandum Judicibus,